

Museu del Ter
MNACTEC

#museudelter #MANLLEU

Museu del Ter Plaça de les Dones del Ter, 1
08560 - Manlleu - T 938515176
info@museudelter.cat
www.museudelter.cat

QUE COMENCI
LA FESTA!

CENT ANYS fent ballar ELS GEGANTS a Manlleu

Pol Rifà Llimós

Museu del Ter
MNACTEC

Ajuntament de Manlleu

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

Correcció: Consorci per a la normalització lingüística

Disseny: StudiDF

ISBN 978-84-09-38523-2

Octubre de 2023

Que comenci la festa! Cent anys fent ballar els gegants a Manlleu

Pol Rifà Llimós

Plantada dels gegants a davant de l'Ajuntament de Manlleu l'any 1929. A l'esquerra de la fotografia hi apareixen Martí Molera amb el seu fill malalt de tisi, dos portadors dels gegants i el flabiolaire. Els dos caggrossos que hi apareixen no serien propis de Manlleu. Arxiu Valls.

Catàleg

Coordinació i producció

Museu del Ter i Colla Gegantera i Grallera de Manlleu

Autor

Pol Rifà Llimós

Disseny gràfic

Studi DF

Assessorament lingüístic:

ConSORCI per a la Normalització Lingüística

Exposició

Del 14 d'abril de 2023 a l'1 d'octubre de 2023 al Museu del Ter

Coordinació i producció

Museu del Ter i Colla Gegantera i Grallera de Manlleu

Comissariat i textos

Pol Rifà Llimós

Disseny museogràfic

Carles Fargas

Muntatge

Coordinació: Jaume Serra
Teresa Benet, Fusteria Codony,
Ecovinil, Llorenç Lozano,
Muhammed Abdul Zidan

Audiovisuals

A vista de geganter. Ball del centenari dels gegants de Manlleu
Realització: Xef Vila

Preparant el centenari d'en Jordi i la Montserrat

Realització: Xef Vila

Imatges: Albert Bagué, Xef Vila

Audiovisuals històrics

Edició i muntatge: Xef Vila

Procedència de les imatges: Carles Molist – Museu del Ter / Filmoteca Espanyola

Enregistrament musical

Cobla Sant Jordi – Ciutat de Barcelona

Assessorament lingüístic:

ConSORCI per a la Normalització Lingüística

Agraïments

Arxiu Comarcal d'Osona, Arxiu Municipal de Manlleu, Biblioteca Municipal de Manlleu-BBVA, Filmoteca Espanyola, Museu de la Garrotxa.

Joan Arimany, Artur Blasco, Toni Casals (família Casals Molera), família Josep Casas Duran, Marta Fonolleda (família Fonolleda Riberaigua), Lluís Grané, Jan Grau, Joan Navarro, Facund Pérez, Joan Pozo, Imma Pujol, Gisela Rial, Núria Silvestre, família Miquel Suriñach, Arxiu Valls - Manlleu, Xevi Vilaregut.

Sumari

Introducció	10
De l'origen a l'actualitat: noves lectures al voltant dels gegants	10
L'estudi dels gegants: apunts bibliogràfics	14
L'exposició "Que comenci la festa! Cent anys fent ballar els gegants a Manlleu"	16
Textos de l'exposició "Que comenci la festa! Cent anys fent ballar els gegants a Manlleu".	24
1. L'inici de l'activitat gegantera a Manlleu (1923-1939)	26
Martí Molera, l'impulsor dels gegants.	28
Els tallers de sants d'Olot i l'arribada dels gegants a Manlleu.	29
Un rostre que enamora.	30
Uns gegants de carrer.	30
Els gegants, pregoners de la Festa Major.	31
Els gegants i la diada de Corpus a Manlleu (1924-1966).	34
Els gegants durant la Guerra Civil (1936-1939).	37
2. L'ús folklòric dels gegants durant el franquisme (1939-1975) ...	38
Amb l'aigua al coll. Els gegants a l'aiguat del 1940	42
La música dels gegants i nans de Manlleu	42
El Concurs Provincial de Gegants de Terrassa i les primeres sortides dels gegants de Manlleu.	45
Els antics portadors dels gegants.	48
Les despeses de portar els gegants.	48
La segona parella de gegants	51
Models i còpies dels gegants de Manlleu.	54
La concentració de gegants en la inauguració de la remodelació de la plaça del 1967.	55

Gegants, inauguracions i desfilades militars	58
3. La fi del franquisme: els gegants com a expressió de cultura popular (1975-1985)	62
De Manlleu a Arsèguel	64
Els noms dels gegants.	66
La Colla Gegantera i les Trobades Geganteres de Manlleu (1985).	66
La consolidació de la Colla Gegantera i Grallera de Manlleu	71
Manlleu Ciutat Gegantera	74
El centenari d'en Jordi i la Montserrat	80
4. Els gegants, gegantons i capgrossos de Manlleu	86
Un model i tres parelles de gegants	88
Els gegants centenaris: Jordi i Montserrat.	90
Els gegants vells: Galderic i Maria Assumpta	91
Els gegants nous: Amat i Guília	91
Els capgrossos.	92
Els gegantons: Eloi i Maria Gleva	92
Manllic.	94
Els gegants de Fes-te Jove: en Titiu i la Dolçaina	94
Epíleg	96
Processons, desfilades i cercaviles.	96
Quan els gegants ballen. La festa, la celebració de la identitat col·lectiva	96
Bibliografia	98

Introducció

La present publicació digital sorgeix amb l'objectiu de fer accessible i consultable la recerca històrica sobre els gegants de Manlleu que es va dur a terme amb motiu de l'exposició "Que comenci la festa! Cent anys fent ballar els gegants a Manlleu", que es va poder visitar al Museu del Ter de l'abril a l'octubre del 2023. Amb aquesta mostra es van poder documentar i compilar diversos materials relacionats amb les dues figures centenàries. La recerca i l'exposició, però, no només es va limitar a la parella centenària, sinó en estudiar el conjunt de l'activitat gegantera a Manlleu. L'estudi repassa els cent anys d'història per arribar fins a l'actualitat, i mostra la pervivència del moviment geganter a la ciutat. El projecte de l'exposició i la recerca parteixen, doncs, de la necessitat de sistematitzar i divulgar la història dels gegants de Manlleu i commemorar-ne el centenari.

De l'origen a l'actualitat: noves lectures al voltant dels gegants

A les portes de complir-se els sis-cents anys de la presència de gegants a Catalunya, basant-nos en la primera referència documentada el 1424 en la diada de Corpus de Barcelona, és un moment idoni per mostrar la diversitat de nous projectes i interessos relacionats amb el món geganter. Parlem, per una banda, de nous estudis, exposicions i publicacions que pretenen divulgar el patrimoni geganter i aprofundir en la recerca de la imatgeria i el simbolisme dels gegants antics i moderns. I per altra banda, de noves

iniciatives relacionades amb la construcció i recuperació de nous gegants. Aquests projectes evidencien noves lectures i visions del món geganter fetes des de l'actualitat, que ja no responen només a l'etiqueta d'antic i tradicional. Precisament, les efemèrides relacionades amb els gegants, com és el cas del centenari de les figures manlleuenques, permeten que es produeixi un encaix entre la valorització de la importància de les figures històriques i l'actualització de la seva tradició.

Així doncs, aquesta publicació també vol sumar-se a aquest esperit d'actualització, partint del rigor històric i contribuint a la difusió de l'activitat gegantera de Manlleu des dels seus inicis fins als nostres dies. Si bé és cert que l'origen medieval dels gegants és una referència ineludible per entendre el seu significat original, a dia d'avui la seva interpretació passa moltes vegades pel seu component lúdic i festiu. Podríem dir que els gegants són unes figures d'origen antic però amb un significat modern. En aquest sentit, al projecte de recerca *Barcelona gegantera*¹ es defineix la tradició gegantera com un moviment popular contemporani. Se'n reconeix la vàlua popular i el llegat tradicional, però alhora s'interpreta com un moviment actual, en el qual els gegants han adoptat nous significats en el context modern. Aquestes noves lectures dels gegants es poden vincular sobretot a les noves tendències festives, relacionades, per exemple, amb la creixent importància de l'associacionisme i amb la incorporació de noves figures en la imatgeria popular per fer-la més inclusiva i representativa del conjunt de la societat actual. És per això que avui pot continuar tenint importància parlar de gegants, perquè també implica fer-ho dels actuals models festius i culturals.

Si ens centrem en el cas de Manlleu, els gegants des del seu inici fins a l'actualitat han estat una de les figures més destacades de la imatgeria

¹ Aquesta publicació es tracta d'un projecte de recerca multimèdia que reuneix l'activitat de les colles geganteres de Barcelona en motiu dels sis-cents anys de presència de gegants a la ciutat. Alonso, Nico (2023). *Barcelona gegantera. Història d'un moviment popular contemporani*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

festiva local. L'origen dels gegants de Manlleu se situa en el primer terç del segle XX, una època marcada per la intensa activitat associativa del municipi. Aleshores la tradició gegantera no estava gaire estesa a la comarca d'Osona. A l'època només disposaven de gegants propis les ciutats de Vic i Torelló, juntament amb el cas particular dels gegants de la colònia Salou. Manlleu seria la població següent en disposar de gegants propis, i se sumaria a la tradició gegantera en un període de transició entre la imatgeria vinculada a l'origen religiós i el seu ús civil. Per aquest fet, diem que l'ús dels gegants és ambivalent, perquè es mou entre dues aigües, entre la religiositat que portaven incorporada en el context de Corpus i el significat civil i popular que adquiririen en les dècades següents. Aquesta ambivalència és un bon exemple per observar com la cultura popular sempre es nodreix d'aquesta suma d'elements, d'aquest contrast de significats i usos. Els gegants són, sens dubte, un dels millors exemples d'aquesta adaptabilitat de la cultura popular.

Les parelles de gegants i gegantons de Manlleu a la plaça Fra Bernadí. Autor: Xevi Vilaregut.

L'estudi dels gegants: apunts bibliogràfics

Alhora de situar alguns dels precedents teòrics sobre l'estudi dels gegants, una de les primeres obres de referència és el llibre que Joan Amades va dedicar a les seves figures. L'obra *Gegants, nans i altres entremesos*² és un dels primers intents de sistematitzar el recorregut festiu dels gegants a Catalunya, i també de vincular-los amb altres elements del bestiar popular. En aquesta obra Amades en fa una presentació històrica, detalla l'origen medieval dels gegants i recull les figures i els balls de gegants que existien als anys trenta a Catalunya. Cal comentar com en aquesta obra ja hi apareixen citats els gegants de Manlleu. La basta obra d'Amades també fa que en diverses publicacions del *Costumari Català* es mencionin els gegants. És el cas del volum dedicat a la festa de Corpus, *Costumari Català: El curs de l'any. Volum III: Corpus – Primavera*³, on els gegants hi tenen un paper destacat.

Més recentment, una de les obres de referència és el volum *Gegants*⁴ de Jan Grau, publicat originàriament el 1996. Aquesta obra ha tingut una posterior versió, més extensa i escrita a quatre mans entre Jan Grau i Carles Freixas com és *Gegants. Sis-cents anys de festa i tradició*⁵. L'obra de Grau i Freixas planteja, a través d'un to divulgatiu i rigorós, un recorregut exhaustiu per la història dels gegants, alhora que també comenta l'important paper dels constructors, els geganteres, les músiques

2 Amades, Joan (1983). *Gegants, nans i altres entremesos*. Palma de Mallorca, Barcelona: Olañeta, DL (facsimil de 1934).

3 Amades, Joan (1950). *Costumari Català: El curs de l'any. Volum III: Corpus-Primavera*. Barcelona: Salvat, (facsimil de 1989).

4 Grau, Jan (1996). *Gegants*. Barcelona: Editorial Columna.

5 Grau, Jan; Freixas, Carles (2021). *Gegants. Sis-cents anys de festa i tradició*. Barcelona: Farell Editors.

i els balls que acompanyen els gegants. Des del món acadèmic també trobaríem obres interessants que situen l'estudi de la imatgeria festiva en relació amb el ritual i la festa. La dimensió simbòlica dels gegants també ha ocupat un espai important en obres provinents de l'antropologia i els estudis en cultura popular. Per altra banda, des del món geganter també podríem citar algunes obres que en el seu moment van omplir un buit important sobre l'estat de qüestió dels gegants a Catalunya com és el cas de *Gegants, Aportació de Matadepera al nostre folklore*⁶.

El principal gruix de la bibliografia dedicada als gegants, però, la trobem en obres de caràcter local i comarcal que expliquen l'origen dels gegants en el context de la població. Aquesta extensa bibliografia compta amb diversitat de publicacions centrades en els principals gegants històrics de Catalunya. Només per citar-ne alguns exemples, i en clau comarcal, podríem fer referència al llibre *Gegants i caps de llúpia: la tradició gegantera a Vic*⁷, *Els gegants de Vic. D'improperis a símbols de la ciutat*⁸ i *Gegants i nans de Torelló: cent anys de balls i de festa*⁹. Tot i ser obres locals també permeten generar una imatge panoràmica de la presència i la importància dels gegants al territori català, aportant documentació valuosa en cada un dels casos. Al voltant d'aquest ampli conjunt d'històries dels gegants en clau local han existit diverses iniciatives i publicacions que pretenien compilar-les. Una de les més significatives i completes és el *Catàleg de gegants centenaris de Catalunya*¹⁰, promogut pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

6 *Gegants. Aportació de Matadepera al nostre folklore* (1982). Matadepera: Caixa d'Estalvis de Terrassa.

7 Torrents, Jacint (1999). *Gegants i caps de llúpia. La tradició gegantera a Vic*. Vic: Ajuntament de Vic.

8 Rocafiguera, Francesc de; Merino, Joan-Miquel (2022). *Els gegants de Vic. D'improperis a símbols de la ciutat*. Vic: Ajuntament de Vic, Editorial Efadós.

9 *Gegants i nans de Torelló. Cent anys de balls i de festa* (2008). Torelló: Colla Gegantera de Torelló. Comissió del Centenari dels Gegants de Torelló.

10 Ardèvol, Lluís (coord.) (2015). *Catàleg de gegants centenaris de Catalunya*. Barcelona: Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya.

Pel que a fa a les publicacions centrades en la història dels gegants de Manlleu es disposa de poca bibliografia. S'ha de citar especialment el llibret *Los gigantes de Manlleu*¹¹ de Francesc d'A. Pujol, editat per l'Ajuntament de Manlleu, i que posteriorment també seria inclòs, aquesta vegada publicat en català, al llibre *Croquis manlleuencs*¹² escrit pel mateix autor i Esteve Gaja. Aquesta obra suposa una referència d'especial interès perquè recull les primeres dècades d'existència dels gegants de Manlleu a través de fonts primàries. Posteriorment, també han aparegut alguns articles publicats en revistes locals centrats en la història dels gegants de Manlleu. La present publicació recull part d'aquesta bibliografia, amb l'objectiu de situar el recorregut dels gegants de Manlleu en el context històric general. Per altra banda, també s'ha pogut completar la recerca gràcies als fons fotogràfics i audiovisuals recollits. Per l'estudi, s'han consultat especialment revistes i publicacions locals, programes de la Festa Major de Manlleu i expedients de Corpus i la Festa Major que es troben a l'Arxiu Municipal de Manlleu i a l'Arxiu Comarcal d'Osona.

L'exposició "Que comenci la festa! Cent anys fent ballar els gegants a Manlleu"

L'exposició "Que comenci la festa! Cent anys fent ballar els gegants a Manlleu" va ser una mostra més de la col·laboració del Museu del Ter amb les entitats de Manlleu. En aquest cas, el projecte de l'exposició va sorgir a partir de la petició de la Colla Gegantera i Grallera de Manlleu de documentar la història dels gegants i de sumar aquesta mostra als actes de celebració del centenari. El primer pas d'aquest projecte fou el de consultar i documentar els fons documentals, fotogràfics

11 Pujol, Francesc d'A (1950). *Los Gigantes de Manlleu*. Manlleu: Ajuntament de Manlleu.

12 Pujol, Francesc d'A; Gaja, Esteve (1952). "Els Gegants de Manlleu" a *Croquis manlleuencs*. Manlleu: Monografies manlleuencs.

Portades dels llibres *Gegants, nans i altres entremesos* de Joan Amades, *Gegants. Sis-cents anys de festa i tradició* de Carles Freixes i Jan Grau i el *Catàleg de gegants centenaris de Catalunya*.

i audiovisuals relacionats amb els gegants, fer-ne un buidatge i completar els buits existents.

A l'hora d'elaborar el discurs que fes de fil conductor de tota l'exposició es va posar èmfasi en la imbricada i històrica relació entre els gegants i la festa. Es partia de la base que els gegants han marcat el calendari festiu de Manlleu des de fa un centenar d'anys. Les tendències de la festa, però, no sempre han estat les mateixes i d'aquí va néixer l'objectiu d'explicar l'ús festiu que els gegants han tingut durant els seus cent anys d'història. Aquesta diversitat de significats i tendències prové del fet que la imatgeria festiva s'ha caracteritzat sovint per un caràcter ambivalent, ja sigui pels seus diferents usos —religiosos, folklòrics o civils—, com també per la seva relació amb el poder. Cal entendre aquesta ambivalència, per exemple, amb el fet que els gegants que sortien solemnement en les processons de Corpus, també eren els mateixos que ballaven al so de la música per la Festa Major. De la mateixa manera, els gegants que presidien les desfilades de les commemoracions franquistes, també eren els mateixos que posteriorment van participar de les cercaviles reivindicatives de després de la dictadura.

La recerca, i per extensió els continguts de l'exposició que es presenten a continuació, s'ha esquematitzat i dividit en diversos blocs temàtics: una primera part dedicada a explicar la història cronològica dels gegants en tres etapes —l'inici de l'activitat gegantera a Manlleu en la seva primera dècada, l'ús folklòric dels gegants durant el franquisme i finalment la seva recuperació popular després de la dictadura—; una segona part centrada en la imatgeria i en la descripció de les diferents figures dels gegants, i una tercera part, en forma d'epíleg, que posa l'accent en el poder d'identificació i representació dels gegants.

L'exposició també ha servit per recuperar diversos materials històrics dels gegants, com és el cas de les composicions per cobla d'Antoni Font dels balls de gegants i nans de Manlleu de l'any 1942. Amb motiu de l'exposició, la Cobla Sant Jordi – Ciutat de Barcelona s'ha encarregat

d'enregistrar les dues composicions per cobla, tal com van ser concebudes en el seu moment. Per altra banda, també s'han recuperat diverses peces audiovisuals, com per exemple, les primeres filmacions on apareixen els gegants de Manlleu en dues gravacions incloses en el noticiari franquista NO-DO que corresponen al Concurs Provincial de Gegants de Terrassa, de l'any 1950, i a la Festa Major de Roda de Ter, del 1952. També s'han pogut digitalitzar diversos vídeos del Fons Carles Molist que corresponen a les primeres trobades geganteres de Manlleu dels anys vuitanta. A banda de les filmacions històriques, amb motiu de l'exposició també s'han elaborat diversos reculls audiovisuals que mostren els preparatius i els actes de celebració del centenari.

Finalment, volem agrair a la Colla Gegantera i Grallera de Manlleu la seva col·laboració per fer possible aquesta exposició i especialment per continuar vetllant per la conservació dels gegants i mantenir la tradició gegantera a Manlleu.

Fotografies de l'exposició temporal "Que comenci la festa! Cent anys fent ballar els gegants a Manlleu" al Museu del Ter. Autor: Lluís Grané. Fons Museu del Ter.

Textos de l'exposició "Que comenci la festa! Cent anys fent ballar els gegants a Manlleu"¹³

L'any 2023 en Jordi i la Montserrat, la primera parella de gegants de Manlleu, compleixen cent anys. La iniciativa de la seva construcció, l'any 1923, va ser de la comissió de veïns del carrer Vendrell per participar en els actes de la festa patronal dedicada a la Mare de Déu de la Gleva. Els nous gegants de seguida van gaudir d'èxit i van passar a participar en altres festes civils i religioses locals, com la Festa Major i Corpus.

Durant el franquisme els gegants no van quedar arraconats, sinó que van continuar vinculats a la festa i se'n va intensificar l'ús religiós i folklòric. Posteriorment, els mateixos gegants que durant anys van presidir les commemoracions franquistes van passar a participar amb l'arribada de la democràcia de les cercaviles reivindicatives i de la represa de la cultura popular. Aquest va ser el moment de l'aparició de moltes colles geganteres a Catalunya que van protagonitzar la reapropiació popular dels gegants. La Colla Geganterera de Manlleu va formalitzar-se l'any 1985, moment en què també s'iniciaven les Trobades Geganteres de Manlleu.

Més enllà de les figures, els gegants són fruit i formen part de la comunitat que els fa ballar. Aquesta recerca sobre els cent anys de l'activitat geganterera a Manlleu, mostra els diferents usos festius dels gegants durant la seva història. Usos sovint contradictoris, però que, tanmateix, expressen sempre una mateixa certesa: quan els gegants surten al carrer, sabem que la festa ha començat.

La Montserrat i en Jordi, gegants de Manlleu. Any 2013.
Autor: Xevi Vilaregut.

¹³ El gruix dels textos d'aquest apartat són els que van formar part de l'exposició que es va poder veure al Museu del Ter de Manlleu.

1

L'inici de l'activitat gegantera a Manlleu (1923-1939)

L'origen dels gegants a Catalunya es remunta a l'època medieval i a les processons de Corpus, on els gegants participaven dels entremesos que representaven escenes bíbliques. Aquesta festivitat, apareguda al segle XIII, es caracteritzava pel seu caràcter d'ostentació i de veneració pública, ja que la intenció de l'església era la d'apropar la celebració de l'eucaristia a tota la població per mitjà d'un model didàctic i moralitzant. Entre aquests entremesos hi trobaríem les primeres referències de gegants que representarien figures com les de David o sant Cristòfol. Tot i aquests antecedents medievals, moltes de les figures actuals tenen el seu origen entre finals del segle XIX i principis del segle XX. Aquest és el cas de Manlleu, on els seus gegants van aparèixer en un context modern marcat pel creixement de l'associacionisme, encara que formalment vinculat a la religiositat. Abans de l'estrena dels gegants, però, a Manlleu probablement van ballar-hi gegants llogats que participaven dels actes festius més destacats. El fet que en algunes publicacions de finals del segle XIX s'esmentin les figures dels gegants, ens serveix per intuir la presència, encara que puntual, d'aquestes figures a Manlleu.

L'any 1923 la comissió de veïns del carrer Vendrell va encarregar, a petició de Martí Molera, la construcció d'una parella de gegants. Aquesta comissió era l'organitzadora de la festa patronal del carrer dedicada a la

Mare de Déu de la Gleva, festivitat que se celebrava anualment cada 8 de setembre. La compra dels gegants va ser finançada gràcies a donacions i a fons propis de la comissió de veïns aconseguits en rifes i sortejos. Amb aquests diners Martí Molera es va dirigir al taller de sants El Inmaculado Corazón de María, d'Olot, on va encarregar a l'escultor Josep Soy la construcció d'una parella de gegants i cinc capgrossos.

Tot i que els gegants eren propietat dels veïns del carrer Vendrell i no del municipi, la seva estrena s'ha de situar a la Festa Major de l'any 1923. Inicialment, l'Ajuntament llogava els gegants fins que l'any 1929 en va adquirir la propietat. La primera dècada d'existència dels gegants de Manlleu coincideix amb la dictadura de Primo de Rivera (1923-1930), un període que suposà el ressorgiment de les festes religioses i un declivi de les festes populars. Des d'un bon principi els gegants van quedar vinculats amb la religió catòlica i a l'ordre establert, un fet significatiu per entendre perquè a l'inici de la Guerra Civil van amagar-se.

Passada de gegants. A la fotografia es poden apreciar els vestits originals d'en Jordi i la Montserrat. Any 1927. Obra del Cançoner Popular-DGCPAAC.

Foto de grup dels portadors dels gegants i el flabiolaire. Any 1927. Obra del Cançoner Popular-DGCPAAC.

Martí Molera, l'impulsor dels gegants

Martí Molera va ser qui va promoure personalment la iniciativa perquè la festa patronal del seu carrer disposés d'uns gegants propis, per aconseguir un major lluïment i importància d'aquesta festivitat. Martí Molera i Pagès era un venedor, provinent d'una família humil, popularment conegut com en *Martí dels cacauets*, tot i que posteriorment també va rebre el sobrenom d'en *Martí dels gegants*. Des de la seva compra els gegants van guardar-se a casa seva, al número 10 del carrer Vendrell. No va ser fins l'any 1929 que els gegants van traslladar-se a les dependències municipals quan l'Ajuntament els va adquirir en propietat. La compra per part del consistori possiblement va venir motivada per les desavinences entre

Molera i altres veïns que defensaven incloure un ball d'orquestra a la festa patronal del carrer. Davant d'aquesta confrontació, motiu que va suposar que la festa es deixés de celebrar, Molera va decidir cedir els gegants a l'Ajuntament. En canvi, segons la versió dels descendents d'en Martí Molera va ser l'Ajuntament qui va obligar-lo a vendre's els gegants a canvi de finançar-li les obres per asfaltar el carrer.

Martí Molera amb la seva parada de verdures a la dècada del 1930. Fons Família Casals Morera

Els tallers de sants d'Olot i l'arribada dels gegants a Manlleu

No és estrany que Martí Molera es dirigís a Olot per adquirir les figures dels gegants. La capital de la Garrotxa ja destacava, des de finals del segle XIX, per la seva producció d'imatgeria religiosa en diferents tallers de sants¹ que neixen de la tradició artesanal i artística present a la ciutat. El taller d'El Arte Cristiano, pioner en la tradició dels sants, va començar a construir algunes figures de gegants a principis del segle XX. Al llarg de les dècades següents diversos tallers també van seguir aquest camí i van sumar-se a la construcció de gegants amb les renovades tècniques del cartró-pedra i del cartró-fusta. El procés de creació d'una figura d'un sant i d'un gegant eren força similars, en els dos casos calia dissenyar el model, emmotllar-lo i fer servir la pasta de sants per construir la figura. Fruit d'aquesta estreta relació inicial entre la imatgeria dels sants i els gegants, aquestes últimes figures també destacaven per tenir un marcat component artístic, especialment pel fet que eren dissenyades per reconeguts escultors i pintors d'Olot com Miquel Blay, Josep Berga o Celestí Devesa.

En concret, els gegants de Manlleu van construir-se al taller d'El Inmaculado Corazón de María creat l'any 1920 per Llorenç Ventolà, on treballava el mestre escultor olotí Josep Soy. Les figures dels gegants de Manlleu van costar un total de 2.032 pessetes segons consta en la factura que es conserva. Tal com recull Francesc d'A. Pujol², els gegants van arribar a Manlleu en tren després de dues etapes de trasllat. Primer els gegants van viatjar d'Olot fins a Sant Joan de les Abadesses en camió, i després des d'aquesta població en tren fins a Manlleu.

1 Cuéllar, Alexandre (1985). *Els "sants" d'Olot. Història de la imatgeria religiosa d'Olot*. Olot: Edicions Bassegodà.

2 Pujol, Francesc d'A; Gaja, Esteve (1952). "Els Gegants de Manlleu" a *Croquis manlleuencs*. Manlleu: Monografies manlleuencs, p.97.

Un rostre que enamora

A l'hora d'escollir els models dels gegants de Manlleu, Martí Molera va triar una figura similar al gegant d'Olot dissenyat per l'escultor Miquel Blay. Les dues figures representen un guerrer i alguns elements que els diferencien són el bigoti i el plomall en el casc del gegant olotí, i la barba i el drac incorporat en el casc del gegant manlleuenc. Per a la geganta, en canvi, l'anècdota explica que Molera no es va decidir per cap model que li van presentar. Per pensar-s'ho va sortir a fer una volta pels carrers d'Olot, i en veure una noia va quedar fascinat pel seu rostre. Va aconseguir-ne una fotografia i en tornar al taller va demanar que volia una geganta amb el rostre d'aquella noia.

Una altra fascinació amb el rostre de la geganta de Manlleu també la va experimentar Salvador Dalí. Dalí, amic de Delfí Homs, propietari de la botiga d'imatgeria festiva El Ingenio, de Barcelona, va adquirir un bust del model de la geganta als anys seixanta per les suposades similituds amb la seva esposa Gala. Aquest bust havia presidit el menjador de Salvador Dalí i actualment corona l'Obelisc de la Televisió al Museu Dalí de Figueres. Encara que sigui des de l'anècdota, al llarg de la història dels gegants manlleuencs, podem constatar que ha existit una veritable fascinació recurrent per la figura de la geganta. Una admiració que ja començà des del seu inici.

Uns gegants de carrer

El fet que els gegants de Manlleu sorgissin d'una iniciativa veïnal no és un cas únic i aïllat del que va passar en altres poblacions. Jan Grau³ ressalta

3 Grau, Jan; Freixas, Carles (2021). *Gegants. Sis-cents anys de festa i tradició*. Barcelona: Farell Editors, p. 42.

que és fins a cert punt habitual que fos un barri, abans que el municipi, el qui adquirís primer els gegants. Cal entendre que les festes patronals d'un barri o d'un carrer provenien d'aquelles festivitats que anteriorment organitzaven les parròquies. Aquestes noves festes amb un doble caràcter civil i religiós apareixerien durant el primer terç del segle XIX. Les festes continuaven vinculades als sants i patrons locals, però la seva organització depenia directament dels propis veïns. El rumb que van prendre les festes patronals cap a les festes de barri, també donaria lloc a l'inici de les festes majors promogudes pels ajuntaments. Dins d'aquest context festiu els gegants sempre hi tindrien un paper destacat, on ja serien reconeguts per la seva identitat local i construïts amb motius civils. En el cas del carrer Vendrell, l'organització de la festa patronal anava a càrrec d'un grup de pabordes i pabordesses que s'encarregaven de vetllar dels actes de la celebració. Uns actes que consistien en engalanar el carrer, resar el rosari, organitzar els jocs de cucanya, sardanes i ball. Per la seva importància, es pot considerar que la festa del carrer era com una petita festa major.⁴

Els gegants, pregoners de la Festa Major

Les festes majors són un dels exemples més evidents d'un nou model festiu que tot i vincular el caràcter religiós i civil, presentava noves formes de lleure pel conjunt de la població. L'esquema festiu de la Festa Major de Manlleu de la dècada del 1920, es dividia en dos grans grups d'actes: els actes religiosos i els actes cívics. Des de l'inici, els gegants els trobem situats en els actes cívics, que també incloïen els balls d'orquestra, les sardanes o les obres de teatre organitzades per les nombroses societats del municipi.

4 Basagaña, M. del Mar (2001). *L'Abans. Recull gràfic de Manlleu (1886-1965)*. El Papiol: Editorial Efadós, p. 591.

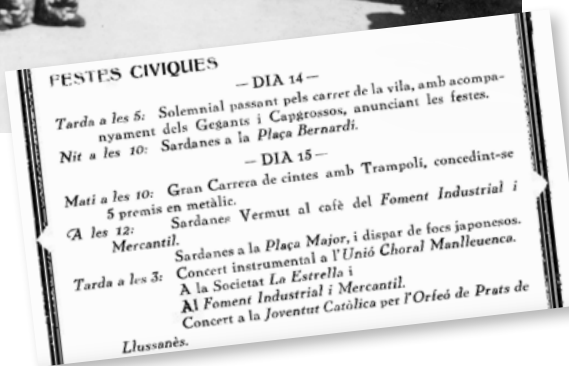
En el programa de la Festa Major de Manlleu del 1923 apareix la referència que “els Gegants i Nanos faran la solemnia inauguració per tots els carrers de la vila amb l’acompanyament de sa corresponent música donant les bones festes per primera vegada a tots els veïns de Manlleu amb gran aplegament de la mainada.” Els gegants van sortir per primera vegada un 14 d’agost del 1923. També ho farien el dia següent, quan van precedir la cobla que es llogava per acompanyar la corporació municipal a l’ofici de Festa Major. Ja des de l’inici, doncs, els gegants van ser els pregoners de la Festa Major, seguint l’esquema de moltes poblacions a l’hora d’anunciar l’inici de la festa.

Gegants i capgrossos a la plaça durant la Festa Major del 1943. Al darrere dels gegants es pot apreciar l’envelat. Autor: Xavier Valls. Arxiu Valls.

Gegants i capgrossos al carrer de la Font a la dècada dels anys quaranta. Arxiu Municipal de Manlleu. Fons Fotogràfic l’Abans-Manlleu.

Programa de la Festa Major de Manlleu del 1929. *Manlleu*, 14/08/1929, n.16.

Els gegants i la diada de Corpus a Manlleu (1924-1966)

Després de l'èxit de la participació dels gegants a la Festa Major de 1923, l'Ajuntament va decidir llogar-los en altres festivitats, com ara per presidir la processó de Corpus i l'Octava de Corpus, també coneguda com la Festa de l'Ajuntament. L'any 1924 els gegants van participar-hi per primera vegada, acompanyant els regidors de l'Ajuntament a l'ofici de la parròquia i també assistint a la processó de la tarda. Si bé la diada de Corpus a Manlleu comptava amb aquests dos actes principals, l'ofici al matí i la processó a la tarda, cal sumar-hi, ja als anys seixanta, l'elaboració de catifes florals al carrer que van popularitzar-se durant aquesta dècada. En les imatges de l'època es pot veure com els gegants participaven de la processó en carrers engalanats com el carrer del Pont o el carrer Sant Domènec.

La presència dels gegants a Corpus s'interrompé durant la Guerra Civil, però posteriorment es repregué fins l'any 1966. Amb el Concili Vaticà II (1962-1965) s'instava les parròquies a retornar totes les mostres de festivitat religiosa a l'interior de les esglésies. A partir d'aquesta data, es va deixar de celebrar Corpus a Manlleu i en conseqüència els gegants van deixar de participar-hi.

Desfilada dels gegants pel carrer del Pont en una processó de Corpus dels anys cinquanta. Autor: Jaume Salarich. Arxiu Municipal de Manlleu. Fons Fotogràfic l'Abans-Manlleu.

Els gegants durant la Guerra Civil (1936-1939)

El juliol del 1936, amb l'inici de la Guerra Civil i amb el període revolucionari a Catalunya, moltes imatges i figures religioses van ser destruïdes pels sectors anticlericals. Sembla ser que els gegants també van ser en el punt de mira i van estar a punt de desaparèixer a causa de la seva relació amb les festes religioses. Segons recull Francesc d'A. Pujol⁵, el mateix Martí Molera va ser qui va defensar els gegants per impedir que fossin destruïts. Durant els anys de la Guerra Civil van restar amagats sense participar en cap acte. No va ser fins al final de la Guerra Civil, amb l'establiment del règim franquista, que els gegants van tornar a sortir públicament al carrer.

Desfilada dels gegants pel carrer del Pont en una processó de Corpus dels anys cinquanta. Autor: Jaume Salarich. Arxiu Municipal de Manlleu. Fons fotogràfic l'Abans-Manlleu.

5 Pujol, Francesc d'A; Gaja, Esteve (1952). "Els Gegants de Manlleu" a *Croquis manlleuencs*. Manlleu: Monografies manlleuencs.

2

L'ús folklòric dels gegants durant el franquisme (1939-1975)

Després de la Guerra Civil els gegants van participar en els actes festius del règim franquista en reparèixer de nou a la processó de Corpus del 1939. En aquest cas, els gegants van passar a mans de l'ajuntament franquista que els custodiava. Malgrat la persecució política del franquisme cap a les mostres de la cultura popular catalana, el règim també va fer servir certes tradicions per incloure-les i assimilar-les als seus actes festius. L'ús institucional i folklòric dels gegants d'aquest període n'és un clar exemple. En els actes de la Festa Major d'aquest període és habitual trobar-hi la celebració de festivals folklòrics on participaven els gegants i capgrossos, juntament amb l'exhibició de balls de bastons, danses tradicionals i concursos de sardanes.

Portada dels programes de la Festa Major de Manlleu del 1945. Arxiu Comarcal d'Osona. Biblioteca Municipal de Manlleu-BBVA.

Inauguració del pont de Cal Corder per la Festa Major del 1966 amb la presència de gegants i capgrossos. Autor: Xavier Valls. Arxiu Valls.

Amb la instauració del *Día de la Liberación*, el 4 de febrer, els gegants també van participar de les desfilades i dels actes commemoratius d'aquest dia. En aquest cas, la presència dels gegants es justificava per la fastuositat de les dues figures, que representava l'autoritat local del municipi. La proliferació dels gegants en actes civils va ser una constant durant aquest període, especialment en les inauguracions de nous carrers i en les estrenes de monuments franquistes. Aquesta tendència en el context local també es va reproduir en molts pobles, la qual cosa va fer que durant el franquisme creixés l'activitat geganter, però sempre controlada pel poder polític.

Gegants i capgrossos a la plaça Fra Bernadí a principis dels anys quaranta. Al fons, a l'edifici de la Cooperativa, es poden observar les insígnies falangistes. Arxiu Municipal de Manlleu. Fons Fotogràfic l'Abans-Manlleu.

Portada dels programes de la Festa Major de Manlleu del 1961. Arxiu Comarcal d'Osona. Biblioteca Municipal de Manlleu-BBVA.

En Jordi exposat a la plaça de Dalt Vila. Any 1961. Autor: Miquel Suriñach Padrós.

En Jordi i la Montserrat pujant pel carrer de la Font a la dècada dels anys seixanta. A banda i banda del gegant es pot observar la presència de l'ajudant del portador i el flabiolaire. Autor: Josep Casas Duran.

Amb l'aigua al coll. Els gegants a l'aiguat del 1940

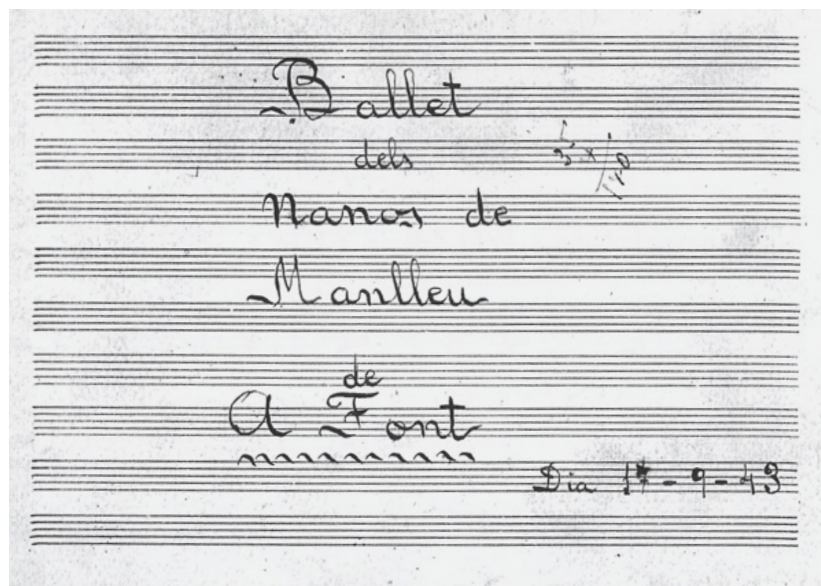
A l'octubre del 1940 els gegants i capgrossos estaven guardats en un local de les dependències municipals al carrer Sant Joan, cantonada amb el carrer Sant Jaume. Per la seva proximitat amb el canal es van veure greument afectats per l'aiguat. Als gegants, gràcies a la seva alçada, l'aigua els va arribar literalment fins al coll i es van poder salvar els rostres, malgrat que va quedar-ne greument malmesa l'estructura i els vestits. Els capgrossos, originaris del 1923, també van patir greus danys i no es van poder conservar. Els gegants, després d'haver-se restaurat, van poder tornar a participar a la Festa Major del 1941, mentre que els capgrossos van ser reemplaçats per noves figures provinents del taller El Ingenio.

La música dels gegants i nans de Manlleu

La música que tradicionalment havia acompanyat els gegants de Manlleu era la del flabiol. Josep Codinasaltas i Josep Verdaguer, *Roviretes*, van ser dos dels flabiolaires que van acompanyar durant diversos anys els gegants. Aquesta era una música popular i sovint improvisada, fins que l'any 1942 es va crear una música pròpia dels gegants. El músic manlleuenc Antoni Font va escriure dues composicions per a cobla titulades *El ballet dels gegants* i *El ballet dels nans*. Aquestes dues peces que acompanyaven els gegants durant el seu recorregut pels carrers es van estrenar el dia 4 de febrer, *Día de la Liberación*, del 1942. Amb motiu d'aquesta exposició, s'han recuperat i enregistrat les dues composicions. La gravació ha anat a càrrec de la Cobla Sant Jordi – Ciutat de Barcelona.

Desfilada dels gegants el 4 de febrer de 1944 acompanyats per una cobla i les autoritats franquistes. Autor: Xavier Valls. Arxiu Valls.

Partitura d'*El ballet dels nanos* d'Antoni Font. Fons Colla Geganterera i Grallera de Manlleu.

Los gigantes de Manlleu, de Francesc d'A. Pujol. Arxiu Municipal de Manlleu.

Ball de gegants

Autor: Antoni Font.
Enregistrament: Cobla Sant Jordi – Ciutat de Barcelona.

Ball de nans

Autor: Antoni Font.
Enregistrament: Cobla Sant Jordi – Ciutat de Barcelona.

El Concurs Provincial de Gegants de Terrassa i les primeres sortides dels gegants de Manlleu

L'any 1950 la Comissió Local de Festes de Terrassa va organitzar el Concurs Provincial de Gegants amb motiu del centenari de la seva parella de gegants. Aquesta va ser la segona sortida dels gegants de Manlleu, després de fer-ho dos anys abans a la Festa Major de Granollers. Cal destacar com en aquesta primera sortida de l'any 1948 els gegants van celebrar les seves bodes de plata. En la trobada de Terrassa, que només tenia els precedents de les trobades de Barcelona el 1902 i de Sabadell el 1930, hi van participar disset parelles de gegants i tenia la particularitat de premiar les millors figures de gegants i els millors balls. Aprofitant la participació

dels gegants manlleuencs en el concurs, l'Ajuntament de Manlleu va editar l'opuscle *Los gigantes de Manlleu*, escrit per Francesc d'A. Pujol, on repassa l'origen i la història dels gegants del municipi.

Els gegants tornarien a sortir de Manlleu pocs anys després, en aquest cas per participar a la Festa Major de Roda de Ter de l'any 1952. En aquesta data es faria l'estrena dels gegants de Roda de Ter i els gegants de Manlleu, Vic, Torelló i de la colònia Salou participarien en la seva benvinguda. D'aquesta data consta la filmació del NO-DO que es va fer ressò d'aquesta trobada de gegants.

Presència dels gegants de Manlleu al Concurs Provincial de Gegants de Terrassa del 1950. DGCPAAC / Rosa Busqué.

Concurs Provincial de Gegants de Terrassa

02/07/1950. Fons: Filmoteca Española.

Festa Major de Roda de Ter

21/09/1952. Fons: Filmoteca Española.

Els antics portadors dels gegants

D'ençà dels inicis de la tradició gegantera els encarregats de fer ballar els gegants eren els portadors oficials. El grup de geganters professionals estava format per un portador del gegant i la geganta i els seus respectius ajudants. Dins del grup de geganters també hi podríem incloure la figura del flabiolaire. Tal com recull Joan Amades¹, els portadors "vestien amb camisa blanca, faixa, calces i armilla, espardenyes i barretina." L'autor afegeix que era habitual que els portadors a part de cobrar un sou per la seva feina, també rebessin unes espardenyes noves. En el cas de Manlleu els portadors vestien amb aquesta indumentària típica i també consta en diverses referències la despesa de l'Ajuntament a l'hora d'adquirir noves espardenyes. La fi dels portadors oficials l'hem de situar als anys setanta i vuitanta quan es van començar a formalitzar les colles geganteres. A partir d'aquest moment qui farà ballar els gegants són geganters voluntaris.

Les despeses de portar els gegants

Tal com ara hi fèiem referència, l'Ajuntament era l'encarregat de cobrir les despeses dels portadors professionals que feien ballar els gegants. Per diversos expedients de l'Ajuntament de Manlleu sabem els sous que rebien aquests portadors. Martí Molera, en una sol·licitud presentada l'any 1925, demanava que l'Ajuntament assumís el cost de 200 pessetes per portar els gegants.

Posteriorment, en una altra sol·licitud presentada a l'Ajuntament, l'any 1953, Albert Cabanas, en representació dels portadors dels gegants, va sol·licitar un augment de la remuneració que rebien. Exposava que la

quantitat que rebien era inferior a altres municipis i que no compensava els seus serveis. Cabanas demanava un augment de 110 pessetes pel portador del gegant i 100 pessetes pel seu ajudant, i 100 pessetes pel portador de la geganta i 90 pel seu ajudant. Finalment, la Comissió Permanent de l'Ajuntament va acceptar l'augment de la remuneració.

Despeses dels portadors dels gegants recollides en els expedients de Corpus. La xifra contempla les despeses per portar els gegants en les festivitats de Corpus, l'Octava de Corpus i la Festa Major.

Any	Despeses dels portadors dels gegants
1949	1555 pts.
1950	2300 pts.
1951	2300 pts.
1952	2500 pts.
1953	2500 pts.
1954	3250 pts.
1955	3500 pts.
1956	5000 pts.
1957	5000 pts.
1960	7000 pts.
1961	7000 pts.
1962	7500 pts.
1963	8500 pts.
1964	8500 pts.
1965	9000 pts.
1966	9000 pts.

Dades obtingudes dels expedients de Corpus de l'Ajuntament de Manlleu (1949-1966). Arxiu Comarcal d'Osona.

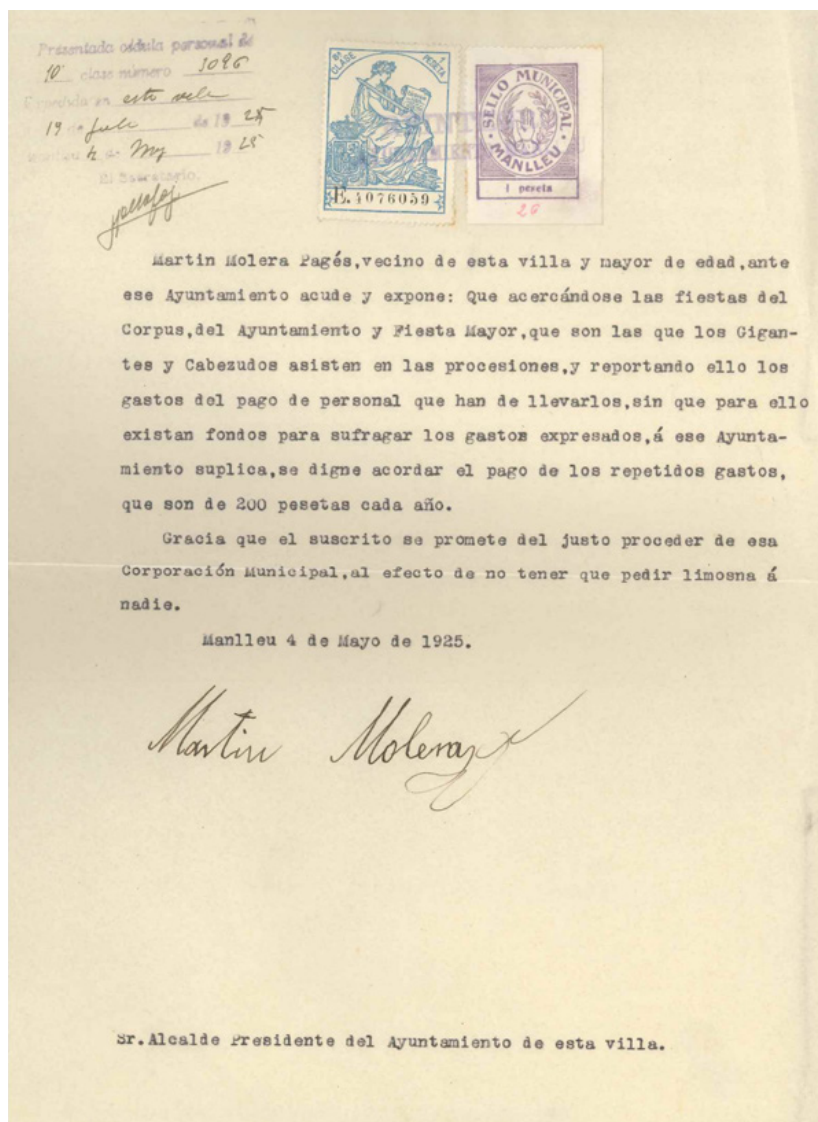
¹ Amades, Joan (1983). *Gegants, nans i altres entremesos*. Palma de Mallorca, Barcelona: Olañeta, DL (facsimil de 1934), p. 21.

La segona parella de gegants

Una notícia del juny del 1957, publicada al *Comarca*², es fa ressò que per la processó de Corpus d'aquell any, els gegants no van sortir per falta de portadors disposats a carregar les dues figures. A causa de l'elevat pes dels gegants, prop de cent quilos, i per la caiguda que va patir la geganta a la processó de Corpus de l'any 1961, es va optar per construir una nova parella de gegants més lleugers al taller El Ingenio. La construcció d'una nova parella es va acceptar després de descartar que només es reparés el cap de la geganta. Es considerava que la reparació augmentaria el pes del cap i augmentaria el balanceig de la geganta.

El Ingenio va ser una de les botigues més emblemàtiques dedicades a la imatgeria festiva. El taller de Barcelona fou l'epicentre de la construcció i reparació dels gegants a partir de la dècada del 1940. Per la correspondència que disposem entre Josep Cardona, propietari d'El Ingenio, i l'alcalde Pere Corrius, sabem que la segona parella de gegants va costar un total de 27.000 pessetes. En aquestes cartes també es detalla que degut als terminis, i per la voluntat que els gegants es poguessin estrenar a la Festa Major del 1961, es va optar per seguir amb el mateix prototip de la geganta, posant en valor el model original de Manlleu i evitant allargar els terminis d'entrega. D'aquesta manera, des de principis dels anys seixanta, Manlleu disposaria de dues parelles de gegants idèntiques.

Sol·licitud de Martí Molera sobre la remuneració dels portadors dels gegants. Any 1925. Arxiu Comarcal d'Osona.

² "Un Corpus sin gigantes", *Comarca*, 22/06/1957, n.27, p.7. Biblioteca Municipal de Manlleu-BBVA.

Models i còpies dels gegants de Manlleu

Dels gegants de Manlleu se'n coneixen diverses còpies. Els gegants de l'Hospitalet de Llobregat, construïts l'any 1928 al taller d'El Inmaculado Corazón de María per Josep Soy, van ser els qui primer van iniciar la sèrie. Martí Molera va donar el permís per a la seva reproducció, però amb la condició de canviar la maça de combat del gegant i la vestimenta de la parella. Posteriorment, entre els anys cinquanta i seixanta es van popularitzar els gegants i capgrossos seriatos, construïts sobretot a la botiga El Ingenio. A partir d'un motlle del model dels gegants manlleuencs, obtingut per El Ingenio en la restauració dels gegants de l'Hospitalet l'any 1952, es van fer diverses còpies, com ara la geganta jove del carrer de Viserta de Monistrol de Montserrat (1953), els gegants de les Borges Blanques (1953), els gegants del barri de Sant Miquel de Cardona (1957) i una parella dels gegants de Lleó (1964).

La concentració de gegants en la inauguració de la remodelació de la plaça del 1967

L'any 1967 es van portar a terme les obres de remodelació de la plaça Fra Bernadí que van destacar per la col·locació del nou paviment de marbre i per la construcció del sortidor al centre de la plaça. Per la Festa Major, el dia 12 d'agost, va tenir lloc l'acte d'inauguració de la plaça que va comptar amb la presència de les autoritats provincials i comarcals, una concentració de gegants i un castell de focs. Tal com es recull al *Comarca Sindical de Manlleu*³ "para mayor realce de los festejos, los Ayuntamientos de la comarca han accedido, gentilmente, a desplazar sus Gigantes y Cabezudos." En aquesta concentració hi van assistir els gegants de Roda de Ter, Centelles, Vic, Sant Hipòlit de Voltregà, Torelló i Manlleu. Aquesta va suposar una de les primeres concentracions de diversos gegants de la comarca, abans que es popularitzessin les trobades de gegants dècades més tard.

3 Programa de la Festa Major del 1967, *Comarca Sindical de Manlleu*, 5 d'agost, n. 290-291.

Gegants de les Borges Blanques. Any 1988. Fons família Cuyàs.

Gegants de l'Hospitalet de Llobregat. Any 1952. Autor: Pere Català Roca. Arxiu Nacional de Catalunya.

Gegants de Cardona en la concentració de gegants a Sabadell de l'any 1984. Autor: Pere Català Roca. Arxiu Nacional de Catalunya.

Gegants del carrer Viserta de Monistrol de Montserrat. Al centre de la imatge es pot observar la geganta Diana juntament amb la parella de gegants Ramir i Constança. Fons fotogràfic família Beltran-Costa.

Bustos del model dels gegants de Manlleu construïts a Olot l'any 1928. Museu de la Garrotxa – Olot. Fotografia: Lluís Grané. Fons Museu del Ter.

Trobada de Gegants semblants a Manlleu. L'any 2009 va tenir lloc una trobada, fins aleshores insòlita, dels gegants semblants als de Manlleu. En la trobada hi van assistir els gegants de Cardona, les Borges Blanques, del carrer Viserta i Amer. Autor: Facund Pérez.

Concentració de gegants a la inauguració de les obres de la plaça Fra Bernadí el 12 d'agost de 1967. Autor: Jaume Salarich.

Gegants, inauguracions i desfilades militars

L'exaltació militar del *Día de la Liberación*, juntament amb els discursos i inauguracions de monuments franquistes, serien una constant durant tota la dictadura. De la mateixa manera que en la Festa Major, també tindrien un paper destacat els festivals folklòrics que anaven a càrrec del Frente de Juventudes. En aquests actes la presència dels gegants seria irregular i en molts casos no apareixien en la programació oficial, però per les imatges podem documentar-ne la presència. Aquest model propagandístic i folklòric s'allargaria fins als anys seixanta i setanta on encara trobem els gegants participant d'actes amb comitatives militars en diverses inauguracions de carrers i monuments franquistes.

Inauguració del monument a Pere Collell l'any 1968 amb la presència dels gegants. Autor: Xavier Valls. Arxiu Valls.

Els gegants i capgrossos a la plaça Fra Bernadí. Anys 60. Autor: Jaume Gaja.

Inauguració de les obres de reforma de la Baixada d'en Bonet l'1 de febrer de 1970 amb la presència dels gegants i de símbols franquistes. En les fotografies es poden apreciar els vestits originals d'en Galderic i la Maria Assumpta. Autor: Xavier Valls. Arxiu Valls.

Programa de la Festa Major de Manlleu de l'any 1949 on s'anuncia el festival folklòric. Manlleu: Boletín de la Delegación Local de Prensa y Propaganda. 01/08/1949. Trencadís.

Desfilada dels gegants i capgrossos a la plaça Fra Bernadí. Any 70. Autor: Xavier Valls. Arxiu Valls.

Inauguració del carrer Barcelona el 4 de febrer de 1972 amb la presència dels gegants i "La escuadra de Gastadores y Banda de Cornetas y Tambores de la Organización Juvenil" de Santa Coloma de Gramenet. Autor: Xavier Valls. Arxiu Valls.

3

La fi del franquisme: els gegants com a expressió de cultura popular (1975-1985)

Amb el final de la dictadura franquista s'inicià ràpidament un procés de resignificació de les festes populars. La democràcia va permetre que emergís una nova concepció de la cultura popular allunyada de les imposicions del règim i que recollia mostres i expressions culturals fins aleshores prohibides. És a partir d'aquest moment que els gegants van passar a incloure's dins d'una dimensió plenament festiva i de recuperació del carrer com un espai reivindicatiu.¹

Si bé és cert que durant el franquisme els gegants en molts pobles no havien perdut protagonisme, la situació dels anys vuitanta estava marcada per la falta d'entitats i associacions de cultura popular formalitzades. En aquest buit van aparèixer moltes de les colles geganteres a Catalunya, entre les quals la Colla Gegantera de Manlleu l'any 1985. A partir dels anys noranta i fins a l'actualitat, el món geganter a Catalunya ha crescut significativament amb la construcció de nous gegants, en el cas manlleuenc, per exemple, amb l'estrena dels dos gegantons el 1988

¹ Aquesta és la tesi del llibre *Gegants de barri. Geganters, festes i lluites urbanes a Barcelona* en què s'exposa el protagonisme que van tenir els gegants en la recuperació popular del carrer després de la dictadura franquista. Delgado, Manuel (dir.) (2023). *Gegants de barri. Geganters, festes i lluites urbanes a Barcelona*. Barcelona: Manifest Llibres.

I Trobada Gegantera de Manlleu. Any 1985. Autor: Carles Molist. Biblioteca Municipal de Manlleu-BBVA.

(l'Eloi) i el 1995 (la Maria Gleva) i la tercera parella de gegants el 2020 (l'Amat i la Guília).

A partir d'aquest període, la presència dels gegants ja no s'ha limitat només a les festivitats històriques, sinó que també han estat presents en celebracions lúdiques i festes de recent creació. Mentre l'origen històric dels gegants es vinculava a la religiositat i a la institució, aquest nou context ha situat els gegants a l'entorn de l'associacionisme i de la democratització de la festa.

De Manlleu a Arsèguel

L'any 1976 els gegants de Manlleu, avui centenaris, van viatjar fins al poble d'Arsèguel, a l'Alt Urgell. Aquest trajecte, però, no va ser el d'una sortida gegantera més, sinó que durant quatre anys els gegants de Manlleu van ser cedits a aquest poble del Pirineu. La iniciativa d'aquesta cessió fou d'Artur Blasco, acordionista i folklorista, molt vinculat a la població. Blasco en assistir a una reunió de la germandat de pagesos de Manlleu va veure exposades dues parelles de gegants al vestíbul de l'Ajuntament. D'aquí va tenir la idea de proposar la cessió dels gegants vells que ja no s'utilitzaven. A Arsèguel els gegants van ser restaurats pel pintor J. Tusell i anualment van participar en els actes de la Festa Major. Curiosament, un veí del poble, Pau Lloveras, va ser un enamorat més de la geganta i la passejava sovint pels carrers d'Arsèguel. L'any 1979, amb el primer ajuntament democràtic, els gegants van retornar a Manlleu després de ser reclamats.

Restauració dels gegants de Manlleu a Arsèguel pel pintor J. Tusell. Autor: Artur Blasco.

Gegants de Manlleu a Arsèguel durant els anys setanta. Autor: Artur Blasco.

Els noms dels gegants

Els noms amb què coneixem actualment els gegants de Manlleu no van ser posats en el moment de la seva estrena. En molts casos, els gegants a Catalunya no tenien nom, o bé rebien el nom genèric de gegants vells i gegants nous o un nom popular. En el cas de Manlleu, els noms els van arribar posteriorment, quan es va popularitzar la idea del bateig del gegant. Els gegants centenaris, en Jordi i la Montserrat, curiosament van rebre el seu nom a Arsèguel a finals dels anys setanta. Mentre que la segona parella de gegants, en Galderic i la Maria Assumpta, van ser batejats l'any 1985 a la I Trobada Gegantera de Manlleu.

La Colla Gegantera i les Trobades Geganteres de Manlleu (1985)

Abans de la formalització de les colles geganteres a Catalunya, en la majoria dels casos els ajuntaments eren els responsables de custodiar els gegants. Aquest paper de custòdia es va decantar progressivament cap a l'associacionisme durant els anys vuitanta. A Manlleu la nova colla gegantera es formalitzà l'any 1985, coincidint amb l'organització de forma periòdica de la Trobada Gegantera de Manlleu. A partir d'aquest moment els gegants deixaven de participar només en les festes locals per fer-ho també en altres pobles i ciutats. Paral·lelament, amb la consolidació de l'estructura de les colles geganteres també va aparèixer la figura del cap de colla o president. En el cas de Manlleu, trobaríem a Jaume Fors a les dècades dels vuitanta i noranta (1985-1996), els germans Lluís i Eudald Devesa (1996-2004) i Xavier Isern des del 2004 fins a l'actualitat.

L'augment de l'activitat gegantera motivada pels intercanvis entre pobles també va incentivar la creació i el creixement de les colles geganteres. La voluntat d'aquests anys també era la de reactivar culturalment el

país amb nous components festius i la implicació de la societat civil.² Les colles geganteres van permetre, doncs, que a partir de la reivindicació de la cultura popular i el carrer es creés un moviment cultural que articulés noves formes d'identificació i de celebració col·lectives. Una mostra d'aquesta efervescència es concretaria amb la nombrosa participació de colles a les trobades geganteres de Manlleu. Una cita que ha tingut lloc anualment el mes d'abril, els dies previs a Sant Jordi. En concret, el 21 d'abril del 1985, en la primera trobada gegantera, va tenir lloc la reestrena d'en Jordi i la Montserrat que, juntament amb una trentena de colles, van omplir la plaça Fra Bernadí.

III Trobada Gegantera de Manlleu.

19/04/1987. Fons Audiovisual Carles Molist. Museu del Ter.

Cercavila de gegants i capgrossos a la Festa Major de Manlleu del 1987.

Fons Audiovisual Carles Molist. Museu del Ter.

IV Trobada Gegantera de Manlleu. Bateig de l'Eloi.

17/04/1988. Fons Audiovisual Carles Molist. Museu del Ter.

² Grau, Jan; Freixas, Carles (2021). *Gegants. Sis-cents anys de festa i tradició*. Barcelona: Farell Editors, p. 61.

I Trobada Gegantera de Manlleu. Any 1985. Autor: Carles Molist. Biblioteca Municipal de Manlleu-BBVA.

Cartell de la II Trobada Gegantera de Manlleu del 1986. Fons de la Colla Gegantera i Grallera de Manlleu.

Fotografia d'en Galderic en la I Trobada Gegantera de Manlleu. Autor: Xavier Valls. Arxiu Valls.

La consolidació de la Colla Gegantera i Grallera de Manlleu

Els anys noranta suposen un moment de creixement i consolidació de les colles geganteres a Catalunya i també a Manlleu. La construcció dels nous gegantons, l'Eloi el 1985 i la Maria Gleva el 1995, així ho testifiquen. Durant aquesta època i els anys posteriors cada vegada seria més habitual que la Colla Gegantera comptés amb una secció de grallers. Un fet que acabaria fent denominar l'entitat com la Colla Gegantera i Grallera de Manlleu.

Pel que fa al context general del món geganter, les dècades dels vuitanta i noranta també són el període en què s'inicien les multitudinàries trobades de gegants, com van ser les dutes cites de Matadepera del 1982 i 1992.³ Aquestes trobades van suposar un espai de reconeixement i d'inventari dels gegants i les colles geganteres existents. La presència dels gegants de Manlleu començaria a ser habitual en les trobades geganteres d'altres poblacions, com per exemple en la I Ciutat Gegantera a Sallent i en les primeres trobades en què participarien a Tàrraga, Calella o Sant Vicenç dels Horts.

Plantada de gegants a la plaça Fra Bernadí de Manlleu en la I Trobada Gegantera de Manlleu. Autor: Xavier Valls. Arxiu Valls.

³ Grau, Jan; Freixas, Carles (2021). *Gegants. Sis-cents anys de festa i tradició*. Barcelona: Farell Editors, p. 63.

Foto de grup de la Colla Gegantera de Manlleu amb l'Eloi. Any 1988. Autor: Xavier Valls. Arxiu Valls.

Els gegants de Manlleu, Galderic i Maria Assumpta, en la celebració de la Ciutat Gegantera de Catalunya a Sallent. Any 1985. Autor: Pere Català Roca. Arxiu Nacional de Catalunya.

Estrena de l'Eloi, nou gegantó de la Colla Gegantera de Manlleu, a càrrec de l'alcalde Joan Usart. Autor: Xavier Valls. Arxiu Valls.

Plantada de gegants al carrer del Pont en la Trobada Gegantera de Manlleu del 1997. Autor: Carles Molist. Biblioteca Municipal de Manlleu-BBVA.

Cartell de la Festa Major de Manlleu del 2006. Autor: Ramon Generó.

Trobada Gegantera de Manlleu del 1988 amb inici al barri de l'Erm. Autor: Joan Navarro.

Cartell de la Festa Major de Manlleu del 1995. Autor: Toni Donada. *Manlleu publicació*, agost 1995.

Estrena de la Maria Gleva en la Trobada Gegantera de Manlleu del 1995. Autor: Carles Molist. Biblioteca Municipal de Manlleu-BBVA.

Manlleu Ciutat Gegantera

L'any 2010 Manlleu va acollir la XXV edició de Ciutat Gegantera, una trobada que s'inicia amb l'Agrupació de Colles de Geganters de Catalunya l'any 1985. Aquesta és la distinció més important que pot rebre una colla gegantera, ja que obté el màxim reconeixement de la resta de colles i assumeix la custòdia dels gegants de l'agrupació, en Treball i la Cultura, durant un any. Ja des de l'abril del 2008, amb la presentació de la candidatura, la Colla va treballar per aconseguir ser l'amfitriona de Ciutat Gegantera. Aprofitant la candidatura es van renovar alguns elements, com per exemple, els nous vestits que van estrenar en Jordi i la Montserrat o l'estrena del ball de gegants coreografiat per Xavier Blancafort amb la cançó del Serpent de Manlleu durant la Festa Major de l'any 2008.

Durant l'intens cap de setmana del 7, 8 i 9 de maig, a la cita gegantera de Manlleu en total hi van participar 140 colles, aproximadament 4.000 geganters i prop de 400 figures entre gegants, capgrossos i gegantons. El diumenge va tenir lloc la cercavila principal, formada per cinc columnes provinents de diferents barris que van acabar confluint a la plaça Fra Bernadí. Amb motiu d'aquest esdeveniment es van estrenar tres nous capgrossos —la Monyos, el Xulo i el Negrito—, es van restaurar i estrenar nous vestits per en Galderic i la Maria Assumpta i es va recuperar el ball de nans del 1942. Com a actes també destacats cal citar la inauguració de l'escultura dedicada a Ciutat Gegantera, dissenyada per Gemma Farran i ubicada a la plaça Sanglas Alsina, l'estrena de l'Himne *Se'n farà ressò* compost per Núria Castells i la creació d'en Manlleric, la mascota de Manlleu Ciutat Gegantera.

Per altra banda, durant l'any 2010 calen destacar les sortides que va fer la Colla Gegantera i Grallera de Manlleu amb els gegants de l'Agrupació de Colles de Geganters. Podem fer referència a les sortides de Lezennes (França) i Cracòvia (Polònia) a l'Aplec Internacional de la Sardana i Mostra de Grups Folklòrics.

Ball de gegants i capgrossos durant la celebració de Manlleu Ciutat Gegantera. Any 2010. Autor: Xevi Vilaregut.

Entrada a la plaça d'en Galderic i la Maria Assumpta durant la celebració de Manlleu Ciutat Gegantera. Autor: Lluís Grané.

Foto de la Colla Gegantera i Grallera de Manlleu amb els dos gegants de l'Agrupació de Colles de Geganters de Catalunya, en Treball i la Cultura. Fons Colla Gegantera i Grallera de Manlleu.

Foto de la Colla Gegantera en el 90è aniversari d'en Jordi i la Montserrat. Any 2013. Autor: Lluís Grané.

En Galderic, la Maria Assumpta, l'Eloi i la Maria Gleva durant la celebració de Manlleu Ciutat Gegantera. Fons Colla Gegantera i Grallera de Manlleu.

Panoràmica de la plaça Fra Bernadí durant la celebració de Manlleu Ciutat Gegantera. Autor: Facund Pérez.

Cartell de Manlleu Ciutat Gegantera. 2010. Fons de la Colla Gegantera i Grallera de Manlleu.

El centenari d'en Jordi i la Montserrat

L'abril del 2023, coincidint amb la trobada gegantera de Manlleu, es va celebrar el centenari d'en Jordi i la Montserrat. El cap de setmana del 14, 15 i 16 d'abril es van concentrar els actes de celebració. En va destacar l'estrena d'un nou gegantó, en Manllic, construït per Toni Mujal, la inauguració de l'exposició al Museu del Ter i les cercaviles de gegants i capgrossos del cap de setmana. De forma extraordinària el Serpent de

Manlleu també va participar en la celebració. Per aquesta ocasió en Jordi i la Montserrat van estrenar el ball del centenari, amb la música d'*El ball de gegants* en la seva adaptació a la gralla, a la plaça Fra Bernadí envoltats de la cinquantena de colles que els acompanyaven.

Panoràmica de la plaça durant la celebració del centenari d'en Jordi i la Montserrat. Any 2023. Valls Fotografia.

Entrada a la plaça de les parelles de gegants de Manlleu. Any 2023. Valls Fotografia.

Foto de grup de la Colla Gegantera durant la celebració del centenari d'en Jordi i la Montserrat. Any 2023. Valls Fotografia.

Reportatge dels actes de celebració

del centenari dels gegants de Manlleu. Museu del Ter.

Cartell del centenari dels gegants de Manlleu. Any 2023. Colla Gegantera i Grallera de Manlleu.

Cartell de l'exposició del Museu del Ter en motiu del centenari dels gegants de Manlleu. Abril 2023. Museu del Ter.

Cartell de la Festa Major de Manlleu del 2023. Autora: Dàlia Adillon. Ajuntament de Manlleu.

4

Els gegants, gegantons i capgrossos de Manlleu

Un model i tres parelles de gegants

Actualment existeixen tres parelles dels gegants de Manlleu. Totes tres segueixen el mateix model, original de Manlleu i que es remunta a la fisonomia dels gegants centenaris. La construcció de les noves parelles de gegants sempre ha vingut motivada per la reducció del pes de les figures per tal que fossin més lleugeres a l'hora de fer-les ballar, com també per la voluntat de conservar-ne el model.

Plantada de les tres parelles de gegants de Manlleu. Autor: Xevi Vilaregut.

Els gegants centenaris: Jordi i Montserrat

Els gegants centenaris duen el nom dels dos patrons de Catalunya, Jordi i Montserrat. El gegant fa 3,82 metres d'alçada i inicialment pesava 87 quilos, i la geganta fa 3,78 metres i pesava a l'inici 82 quilos. Actualment, però, el gegant pesa més de 100 quilos després de diverses reparacions. Els gegants estan fabricats amb guix i estopa i pintats amb policromia barroca.

Les dues figures han patit diverses reparacions, entre les quals es poden documentar: la reparació després de l'aiguat de 1940, la reparació de l'any 1943 feta per Jaume Casadevall, Jaume Abián i Ramon Pujol, la restauració de la geganta de l'any 1945, la reparació completa del rostre de la geganta del 1961, la reparació del 1976 a Arsèguel, la reparació del 1985 a El Arte Cristiano, la reparació de la geganta del 1995 després de la seva caiguda a Can Puget i la restauració del 2008 al taller Gabins de Torelló.

Pel que fa als vestits que han portat en Jordi i la Montserrat podem comptabilitzar els vestits originals del 1923 confeccionats per Carme

Rostre d'en Jordi. Autor: Xevi Vilaregut.

Barberí, els vestits del 1950 confeccionats per Josep Obiols, els vestits del 1985 que es van estrenar en la I Trobada Geganterera de Manlleu i els nous vestits del 2008 confeccionats per Ramona Valls.

Francesc d'A. Pujol¹ descriu la figura del gegant com "un guerrer envoltat d'un caire majestuós i amb faccions d'exquisida perfecció. Va armat amb una mena de maça de combat, que aguanta amb la seva mà dreta a l'espatlla i d'on en surt una destreal. A la mà esquerra hi porta un pergami enrol·lat i segellat. La cara, dura i bella, està coberta amb una frondosa barba negra i uns opulents bigotis." I pel que fa a la geganta, el mateix autor la descriu a partir de les "faccions hel·lèniques, de bellesa clàssica; el cabell clar i rissat, pentinat de mig i guarnit amb daurada diadema, serveix de marc al seu rostre. Uns tirabuixons arrodoneixen el conjunt. A la mà dreta duu un ramell en tant que el braç esquerra és deixat a lleure en graciosa actitud femenina."

1 Pujol, Francesc d'A; Gaja, Esteve (1952). "Els Gegants de Manlleu" a *Croquis manlleuencs*. Manlleu: Monografies manlleuencques, p. 87-88.

Rostre de la Montserrat. Autor: Xevi Vilaregut.

Els gegants vells: Galderic i Maria Assumpta

La segona parella de gegants, també anomenats els gegants vells, reproduceix el mateix model de l'any 1923. L'alçada dels gegants canvia lleugerament, tots dos mesuren 3,74 metres, però en canvi el pes és significativament diferent. El gegant pesa 63,70 kg i la geganta pesa 60 kg.

Aquesta parella és la que ha lluit més vestits diferents. D'aquesta parella comptabilitzem els vestits originals del 1961, uns nous vestits de la dècada dels vuitanta —probablement estrenats a la trobada gegantera del 1988—, els vestits del 1997 i els nous vestits estrenats el 2010 en motiu de la celebració de Manlleu Ciutat Gegantera. Actualment, els gegants porten els vestits de la dècada dels noranta, després que els vestits nous els llueixin l'Amat i la Guília des del moment de la seva estrena.

Les dues parelles de gegants i l'Eloi a la plaça Fra Bernadí. Any 1993. Autor: Josep Maria Bartralot.

Amat i Guília. Colla Gegantera i Grallera de Manlleu.

Els gegants nous: Amat i Guília

La nova parella de gegants va estrenar-se l'estiu del 2020 i segueix el model de les anteriors parelles. Van ser construïts al taller de Toni Mujal de Cardona. El motiu de la seva construcció també es deu a la reducció del pes dels gegants. En aquest cas, el gegant mesura 3,77 metres i pesa 43,70 kg i la geganta també mesura 3,77 metres, però pesa 38 kg.

Els dos gegants es van batejar amb els noms d'Amat i Guília, els que es poden considerar els dos primers senyors feudals de Manlleu. El nom d'Amat fa referència a la figura de Pere Amat d'Orís (1058 – 1088), que de jove heretà diverses possessions, entre elles la del Castell de Manlleu. El nom de Guília fa referència a Guisla de Queralt, qui després de contreure matrimoni amb Amat van fixar la seva residència a Manlleu. A través d'aquesta nova identitat local s'han resignificat les dues figures per diferenciar-les de les antigues parelles. Pel que fa a la imatge, la nova parella destaca per ser més esvelta, tenir les mans proporcionals a la figura del cos, la cintura cenyida i volum en el pectoral.

Els capgrossos

Des dels seus inicis els gegants de Manlleu sempre van estar acompanyats d'un conjunt de capgrossos que també participaven de les cercaviles i que tenien la principal funció d'espantar la canalla. Actualment, la Colla Gegantera compta amb 10 capgrossos, construïts en diversos períodes. Els capgrossos representen les figures de: l'Avi, l'Àvia, en Popeye, el Llaminer, el Manyo, la Bruixa, el Negre, el Negrito, la Monyos i el Xulo. Després de la pèrdua dels capgrossos originals en l'aiguat del 1940, hem de creure, malgrat que no es pugui documentar, que a principis dels anys quaranta es van adquirir quatre nous capgrossos a El Ingenio. Aquests capgrossos segurament fossin el de l'Avi, el Negre, el Llaminer i la Monyos.

Posteriorment, en la diada de Corpus del 1958 s'estrenarien en Popeye, l'Àvia i el Manyo.

Els capgrossos prenen trets grotescos i reflecteixen els models i les figures que havien resultat de moda en el moment de la seva construcció. En un inici els capgrossos van aparèixer com un intent de representar aquelles figures que eren més fàcils de caricaturitzar. És per aquest motiu que mostren el punt de vista a vegades colonial i exòtic que és present en bona part de la imatgeria festiva, reduint el fenotip a la identitat de la figura.

Els gegantons: Eloi i Maria Gleva

A banda de les tres parelles de gegants, la Colla Gegantera de Manlleu també compta amb dos gegantons construïts als anys vuitanta i noranta, moment de gran creixement pel món geganter a Catalunya. L'Eloi va ser construït al taller l'Art Cristià d'Olot. La seva estrena l'hem de situar en la III Trobada Gegantera de Manlleu, celebrada l'abril del 1988. La seva figura representa la d'un jove arquer, que va equipat amb un arc a la seva mà dreta i amb una fletxa a la mà esquerra. Per altra banda, la Maria Gleva, també construïda al taller l'Art Cristià d'Olot, es va estrenar per la X Trobada Gegantera de Manlleu, que va tenir lloc a l'abril del 1995. La gegantona representa una noia que torna del mercat, a la mà dreta hi porta un cistell i a la mà esquerra hi suporta una rèplica de la figura del Serpent de Manlleu, en referència a la llegenda manlleuena.

Capgrossos a la plaça Crist Rei. Any 1954. Fons família Cuyàs.

Capgrossos exposats a la plaça Fra Bernadí. Autor: Xevi Vilaregut.

Parelles de gegants i gegantons a davant de Can Puget. Any 1996. Autor: Carles Molist. Biblioteca Municipal de Manlleu-BBVA.

Manllicic

Entre les figures dels gegantons també cal comptar-hi en Manllicic, estrenat el 14 d'abril del 2023, en l'acte inicial de la celebració del centenari. La figura construïda per Toni Mujal representa un bufó i la seva imatge es pren de la mascota de Manlleu Ciutat Gegantera.

Els gegants de Fes-te Jove: en Titiu i la Dolçaina

L'any 2009 es van estrenar dos nous gegants autoconstruïts, en Titiu i la Dolçaina, que pertanyen a la Comissió de Fes-te Jove, l'entitat que s'encarrega d'organitzar els actes juvenils de la Festa Major. Aquesta parella de gegants participa anualment de la rua del Cantabars, una cercavila popular pels carrers de Manlleu on es canten cançons tradicionals davant d'alguns bars del poble. Els mateixos membres de la Colla Gegantera són els qui s'encarreguen de fer-los ballar.

Estrena d'en Manllicic durant la celebració del centenari dels gegants de Manlleu. El Ter.

Cercavila dels gegants de Manlleu amb en Titiu i la Dolçaina. Autor: Xevi Vilaregut.

Epíleg

Processons, desfilades i cercaviles

Els gegants van néixer, i han perviscut fins a l'actualitat, com a figures itinerants que tenen el seu sentit complet en l'exhibició pública i en la deambulació festiva. Hem subratllat com aquest caràcter itinerant de la imatgeria i del bestiari popular sorgeix amb els antics entremesos de Corpus. Tot i que les formes d'escenificació dels gegants hagin canviat, el seu significat simbòlic es manté inalterat, cosa que fa que existeixi un clar paral·lelisme entre les cercaviles modernes i els antics seguicis. Les processons religioses de Corpus amb el seu sentit litúrgic es van veure substituïdes per l'ús civil i profà dels gegants. Malgrat tot, les cercaviles actuals encara il·lustren d'una manera clara el sentit ritual de la festa. Quan els gegants surten al carrer, l'espai es transforma, el temps ordinari queda en suspens i aquelles figures, que a simple vista podrien semblar estàtiques, passen a guiar tot un conjunt de cossos en moviment.

Quan els gegants ballen. La festa, la celebració de la identitat col·lectiva

Un dels significats que estan vinculats a la festa és el de l'afirmació d'una comunitat a través de símbols que la identifiquen i la cohesionen. Els gegants estan especialment dotats d'un sentit d'identitat, ja sigui perquè

cada poble disposa de les seves pròpies figures o perquè sovint els gegants representen personatges i elements propis d'una població. Per aquests motius els gegants disposen d'un fort poder de representació local. La seva rellevància, però, va més enllà de la figuració, i és que els gegants són indestriables del sentit de la festa, en tant que aquesta actua com una forma per expressar-se i representar-se en societat. Cal entendre que allò que preval en la festa és la formació d'una identitat col·lectiva que vincula de la mateixa manera tothom que hi participa.¹ Així, la identificació que una comunitat pugui establir amb un gegant no es deu tan sols a la seva figura, sinó al seu potencial evocador, és a dir, al d'una multitud que es congrega, salta i balla al seu voltant.

¹ Delgado, Manuel (coord.) (2003). *Carrer, festa i revolta: els usos simbòlics de l'espai públic a Barcelona (1951-2000)*. Barcelona: Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya.

Ball de gegants i capgrossos a la plaça Fra Bernadí a la dècada del 1960. Autor: Jaume Salarich. Museu del Ter.

Bibliografia

Alonso, Nico (2023). *Barcelona gegantera. Història d'un moviment popular contemporani*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

Amades, Joan (1983). *Gegants, nans i altres entremesos*. Palma de Mallorca, Barcelona: Olañeta, DL (facsimil de 1934).

Amades, Joan (1950). *Costumari Català: El curs de l'any. Volum III: Corpus-Primavera*. Barcelona: Salvat, (facsimil de 1989).

Ardèvol, Lluís (coord.) (2015). *Catàleg de gegants centenaris de Catalunya*. Barcelona: Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya.

Arimany, Joan (1984). "Els gegants, personatges de festa", *Manlleu publicació*, 14 d'agost, n. 304, p. 33.

Basagaña, M. del Mar (2001). "Els gegants, pregoners de la Festa Major" a *L'Abans. Recull gràfic de Manlleu (1886-1965)*. El Papiol: Editorial Efadós.

Cuéllar, Alexandre (1985). *Els "sants" d'Olot. Història de la imatgeria religiosa d'Olot*. Olot: Edicions Bassegoda.

Delgado, Manuel (coord.) (2003). *Carrer, festa i revolta: els usos simbòlics de l'espai públic a Barcelona (1951-2000)*. Barcelona: Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya.

Delgado, Manuel (dir.) (2023). *Gegants de barri. Geganters, festes i lluites urbanes a Barcelona*. Barcelona: Manifest Llibres.

Gegants. Aportació de Matadepera al nostre folklore (1982). Matadepera: Caixa d'Estalvis de Terrassa.

Gegants i nans de Torelló. Cent anys de balls i de festa (2008). Torelló: Colla Gegantera de Torelló. Comissió del Centenari dels Gegants de Torelló.

Grau, Jan (1996). *Gegants*. Barcelona: Editorial Columna.

Grau, Jan; Freixas, Carles (2021). *Gegants. Sis-cents anys de festa i tradició*. Barcelona: Farell Editors.

Pujol, Francesc d'A (1950). *Los Gigantes de Manlleu*. Manlleu: Ajuntament de Manlleu.

Pujol, Francesc d'A; Gaja, Esteve (1952). "Els Gegants de Manlleu" a *Croquis manlleuencs*. Manlleu: Monografies manlleuencs.

Pujol, Francesc d'A (1976). "Els nostres gegants", *Manlleu*, 7 d'agost, n. 525-526.

Pujol, Francesc d'A (1998). "Les més altes personalitats manlleuencs", *El Ter*, 1 d'agost, n. 29, p. 67-69.

Torrents, Jacint (1999). *Gegants i caps de llúpia. La tradició gegantera a Vic*. Vic: Ajuntament de Vic.

Rocafiguera, Francesc de; Merino, Joan-Miquel (2022). *Els gegants de Vic. D'improperis a símbols de la ciutat*. Vic: Ajuntament de Vic, Editorial Efadós.

**QUE COMENCI
LA FESTA!**

**CENT ANYS
fent ballar
ELS GEGANTS
a Manlleu**

Pol Rifà Llimós

